

Det fysiske og digitale bibliotek som ét Folkebibliotek

Kasper Kold Pedersen, analysemedarbejder, Tænketanken Fremtidens Biblioteker

De første resultater fra Tænketanken Fremtidens Bibliotekers aktuelle projekt *'Digitale strategier for fremtiden'* peger på, at folkebibliotekernes digitale tilbud bør tænkes mere i naturlig forlængelse af bibliotekernes fysiske kerneydelser, frem for at forsøge at genopfinde den dybe (digitale) tallerken. Det udledes af den kvalitative del af Tænketankens undersøgelse, som har udforsket borgernes digitale adfærd, behov og barrierer i forbindelse med folkebibliotekernes digitale tilbud.

Den kvalitative undersøgelse viser først og fremmest, at folkebibliotekerne indtager en helt særlig og vigtig rolle i danskernes bevidsthed, og de nyder således stor opbakning selv hos borgere, som aldrig selv benytter sig af bibliotekets tilbud. Interviewpersoner fremhæver, hvordan biblioteket fungerer som et vigtigt demokratisk rum, hvor alle har lige adgang til et bredt udvalg af materialer, kvalificeret og kategoriseret viden, samt kompetent hjælp og vejledning fra bibliotekets ansatte. Selve den lokale, fysiske biblioteksbygning – og det den traditionelt rummer, varetager i borgernes øjne en helt central kulturbevarende funktion.

Der er derfor i høj grad potentiale i at tænke digitale tilbud mere ind som en forlængelse af bibliotekets fysiske rammer. Dermed vil man opnå et bedre samspil mellem det digitale og fysiske bibliotek, sådan at de kan hjælpe med til at synliggøre hinanden, og samlet set tiltrække flere borgere til at benytte sig af bibliotekernes tilbud.

Netop manglen på synlighed af de digitale tilbud virker til at være et aktuelt problem – mange biblioteksbrugere, såvel som ikke-brugere, udtrykker manglende kendskab til en stor del af de digitale muligheder og tilbud bibliotekerne stiller til rådighed for alle danskere. En

Den kvalitative del af undersøgelsen har primært bestået af to dele. En antropologisk rapport om adfærd, behov og barrierer i forbindelse med brugen af digitale bibliotekstilbud gennemført af Actant, samt inspirerende inputs fra interviews med vigtige aktører på biblioteksområdet.

interviewperson udtrykker eksempelvis: *"Hvis jeg kendte til databaserne, så ville jeg bruge dem. Det er ikke noget, biblioteket reklamerer særligt godt med. Jeg kender en del, der er begyndt at bruge ordbogen [folkebibliotekernes udbud af Gyldendals røde ordbøger online, red.], efter jeg viste det til dem."* (Interviewperson Andreas, 18 år, studerende.)

Den kvalitative undersøgelse anbefaler derfor: *"De digitale tilbud kan med fordel integreres i det fysiske bibliotek, så borgerne på forskellige måder møder disse tilbud, når de besøger biblioteket og dermed får et naturligt kendskab til dem."* (Actant, 'Digitale Strategier for Fremtiden')

For yderligere at imødekomme dette behov for øget synlighed af digitale tilbud – både for nuværende brugere, og for dem der i dag ikke bruger biblioteket, bør man derfor overveje muligheder for i stigende grad at etablere samarbejder og partnerskaber eksternt. Ved et tættere samarbejde mellem eksempelvis medieleverandører, museer, arkiver, eller andre kulturinstitutioner, vil bibliotekerne kunne trække på samarbejdspartners styrker til at komme endnu bredere ud og gøre flere borgere opmærksomme på de mange digitale tilbud, der findes hos folkebibliotekerne.

Det personlige tilbud

Den kvalitative undersøgelse viser også et generelt ønske fra mange borgere om at blive præsenteret for mere målrettede og personaliserede tilbud, på baggrund af hvad den enkelte efterspørger og interesserer sig for, og som kan bidrage med inspiration til brugeren. Det er noget flere og flere har vænnet sig til gennem private e-bogsudbydere som Mofibo, samt populære musik- og streamingtjenester såsom Spotify, Netflix, eller Youtube der foreslår indhold baseret på hvad du tidligere har læst, set eller hørt. I dag fungerer de biblioteksansatte i langt de fleste brugeres øjne som dygtige og vidende kuratorer af indhold, men på det digitale plan har man fra bibliotekets side stadig noget at arbejde med, for bedre at kunne møde borgerne på deres egen hjemmebane. Netop her har man, ifølge undersøgelsen, *"en unik mulighed for både at udvikle, udfordre og danne dets brugere. Gennem digitale tilbud kan biblioteket ikke blot give sine brugere det, de gerne vil have, men også det, de ikke vidste, de ville have. Biblioteket kan herigennem bidrage til at udvide borgernes horisont."* (Actant, 'Digitale Strategier for Fremtiden')

Flere af de vigtigste aktører inden for området giver i interviews foretaget af Tænketanken udtryk for lignende tanker. Bo Weymann, chefstrateg i Dansk BiblioteksCenter, påpeger hvordan tilgange med Big Data, Datascience og lignende teknologier til at lave kontekst- og brugertilpasset indhold, efterhånden dominerer totalt på nettet: *"Jeg tror, at biblioteket kan fastholde sin position, hvis man på den ene side går ud hvor borgerne er og på den anden side fastholder sin faglighed og ikke er bange for at åbne det, man kalder BIG Data-vejen."*

Bo Fristed, der er chef for ITK (Innovation, teknologi og kreativitet) ved Århus kommunes biblioteker, og desuden er bestyrelsesformand for OpenData DK, ser også et stort potentiale for folkebibliotekerne i et øget fokus på at benytte data til at få bibliotekets ressourcer ud til

'Digitale strategier for fremtiden' er et aktuelt projekt der har til formål at danne et vidensgrundlag om borgernes digitale mindset og brugsmønstre for at klarlægge efterspørgsel og behov. På den baggrund undersøges hvilke strategier og tiltag bibliotekerne med størst effekt kan anvende fremadrettet for at skabe, udvikle og formidle deres digitale tilbud til både eksisterende og nye brugere. Undersøgelsen forestås af Tænketanken Fremtidens Biblioteker, med støtte fra Slots- og Kulturstyrelsen.

borgerne, og få det præsenteret på de platforme de benytter. Han anbefaler at lade sig inspirere af Googles metoder til at bringe reklamer og nyheder som er 'skræddersyet' til den enkelte bruger, når man browser på nettet. Øget brug af data vil også kunne hjælpe borgerne med bedre at finde den viden og information de søger efter på nettet: *"hvis man søger på Google, og det ikke findes på de første to sider, så tror folk det ikke findes. Her mener jeg, at nogen – som har bedre hensigter end Google – har en vigtig opgave. Jeg kunne godt drømme om, at vi lavede en national, måske international biblioteks-Google."*

At fremtiden for bibliotekerne indeholder mange nye muligheder og bevæggrunde for at tage Big Data mere i anvendelse, opstiller dog åbenlyse problematikker omkring data- og privatlivsbeskyttelse. Det er noget, som blandt andre IFLA har sat fokus på i deres *Statement on Privacy in the Library Environment*. I sammenhæng med muligheder for at imødekomme det stigende behov for målrettet indhold baseret på brugerdata, er det derfor et vigtigt aspekt, at have fokus på at minimere digital overvågning af borgerne og undgå utilsigtet indsamling af personlige data og søgeadfærd, der kan kompromittere brugernes ret til privatliv og risikere at skade borgernes tillid til folkebiblioteket som et demokratisk åndehul for alle. Bibliotekerne kunne i fremtiden måske, i endnu højere grad end i dag, bidrage til at løfte den samfundsmæssige opgave det er at udruste danskerne med de nødvendige digitale kompetencer til at risikovurdere og beskytte deres personlige oplysninger på nettet – eventuelt som led i en overordnet strategi om at styrke borgernes digitale dannelse.

Digital dannelse og bibliotekernes fremtidige rolle i samfundet

I foråret udarbejdede Dansk IT's udvalg for Digitale kompetencer en række anbefalinger til styrkelsen af danskernes digitale kompetencer. Her understreger man det vigtige i, at det i Danmark ikke alene bør være den enkelte, som har et ansvar for at tilegne sig digitale kompetencer, men at det bliver en samfundsopgave at sikre borgernes digitale uddannelse og dannelse, fordi den digitale teknologi og dens udvikling har indflydelse på alle borgers liv. Manglende digitale kompetencer kan betyde at man som borger er stillet ringere på arbejdsmarkedet og i hverdagen, og det er derfor i samfundets interesse, at alle har et minimum af digital forståelse og kompetencer. Her kommer offentlige institutioner, foreninger, arbejdspladser og fagforeninger ind i en vigtig understøttende rolle.

Centralt for udvalgets anbefalinger er begrebet digital dannelse. Begrebet dækker både over borgerens evne til at forholde sig kritisk til oplysninger på nettet, kompetencer til at anvende digitale medier og værktøjer, gennemskue digitale situationer man befinder sig i, samt generelt at kunne begå sig i den digitale verden – noget der for mange ofte kan være en

udfordring. Folkebiblioteket kunne derfor oplagt tænkes at spille en vigtig rolle i at fremme denne digitale dannelse, på lige fod med den almene dannelse.

Ifølge direktør i Danmarks Biblioteksforening Michel Steen-Hansen, ligger der *"en ny kerneopgave for bibliotekerne her, der består i at få italesat problemstillingen og bidrage til borgernes digitale dannelse"*.

Lignende udmelding lyder fra Glenn Leervad-Bjørn, Sekretariatchef i Danskernes Digitale Bibliotek, fordi det efter hans mening i dag handler *"mindre om antal udlån og besøgstal, og mere om at biblioteket kan bidrage til at løfte borgernes dannelse – både via litteraturen og ved at sætte fokus på f.eks. digital dannelse."*

Tænkertankens projekt *'Digitale strategier for fremtiden'* har nu bevæget sig ind i den kvantitative fase, hvor data fra borgere bearbejdes og analyseres med henblik på at afdække de vigtigste faktorer og drivere i den digitale adfærd og brugsmønstre.

Læs den kvalitative undersøgelse fra Actant her: <http://fremtidensbiblioteker.dk/wp/wp-content/uploads/2013/04/Digitale-strategier-Kvalitativ-forunders%C3%B8gelse.pdf>

